

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осінчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротичності у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Людмила Котлова*кандидат психологічних наук, доцент***Тетяна Саух***студентка IV курсу*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ШЛЮБОМ ПОДРУЖЖЯ

Задоволеність шлюбом виступає основоположним чинником, який визначає напрямки розвитку сім'ї. З кожним роком в сім'ях збільшується кількість кризових станів, що ведуть до розпаду сімей. Більшість фактів розпаду сімей мали за причину пряму чи опосередковану незадоволеність шлюбом.

Одним з напрямків роботи у психології є поліпшення взаємовідносин у сім'ї, а також забезпечення позитивного психологічного клімату в подружжі. Психологам для надання ефективної допомоги подружжям потрібно мати чітке уявлення про рівень задоволеності шлюбом подружжя, особливості взаємовідносин у сім'ях у різних ситуаціях, а також володіти ефективними навиками вирішення сімейних конфліктів.

Сім'я є сферою життєдіяльності і задоволення певних потреб людини. Причому потреби, які задовольняються в сім'ї, можуть бути реалізовані і поза нею, але тільки благополучна сім'я, створення якої, як правило, вимагає значних зусиль, може всі ці потреби об'єднати і задовольнити в комплексі.

Задоволеність шлюбом визначають як характеристику «суб'єктивної оцінки кожним з подружжя характеру їхніх стосунків» [1, с.12].

У психології основні фактори, що характеризують внутрішньосімейну ситуацію, виявляють за допомогою параметра стабільності шлюбу він визначається за допомогою порівняння відчуттів тих осіб, що перебувають в шлюбі, та осіб, які розлучилися.

Одне з визначень задоволеності шлюбом належить С. І. Голоду: «Задоволеність шлюбом, очевидно, складається як результат адекватної реалізації уявлення (образу) про сім'ю, сформованого у свідомості людини під впливом зустрічей з різними подіями, складовими його досвід (дійсний або символічний) в даній сфері діяльності» [3, с.89].

Психолог-практик Шавлов А.В. дає таке визначення задоволеності шлюбом: «це не що інше, як суб'єктивне сприйняття подружжям крізь призму соціокультурних норм ефективності функціонування сім'ї в плані задоволення їх індивідуальних потреб» [5, с.122].

Задоволеність шлюбом залежить також і від стабільності шлюбу. При цьому виділяють в залежності від стабільності шлюбу три рівні відносин між подружжями. Перший рівень відповідає за формальну частину відносин у подружжі, він полягає у тому наскільки стійким є подружжя, при цьому враховується можливість розлучень. Для другого рівня характерною є пристосовуваність людини у міжособистому спілкуванні чоловіка та дружини, для цього рівня притаманна виражена спільність подружжя у побуті, відносинах з родичами, ставленні до грошей тощо. Третій рівень характеризує глибину стабільності подружжя та задоволеності ними. Він відповідає за успішність шлюбу, за відповідність рольових очікувань у сімейному житті [1, с.12].

Головним критерієм задоволеності шлюбом на думку В.А. Сисенко є стійкість і стабільність шлюбу. Стійкість шлюбу він розглядає як “стійкість системи взаємодії між подружжям, ефективність і результативність їхньої спільної діяльності, спрямованої на досягнення як взаємних, так індивідуальних цілей подружжя” [4, с.89].

В.В. Бойко зазначає, що задоволеність шлюбом, має об'єктивну і суб'єктивну сторони. Об'єктивна сторона шлюбу залежить від можливості його розпаду, яка може бути виражена співвідношенням кількості шлюбів і розлучень, зареєстрованих за певний проміжок часу. Суб'єктивна сторона характеристики задоволеності шлюбом включає в себе задоволеність подружніми відносинами, установку подружжя на збереження сім'ї. Показниками суб'єктивної сторони задоволеності шлюбом може бути оцінка його міцності, яку дають самі подружжя [2, с.24].

Досліджуючи різні підходи до інтерпретації поняття “задоволеність шлюбом”, ми виявили, що в психологічній науці немає єдиної концепції понятійного апарату сімейної психології, а так само, ми підійшли до того, що існують деякі фактори, що впливають на задоволеність шлюбом.

Проведений нами аналіз літературних джерел показує, що ще недостатньо розроблені питання, що мають безпосереднє відношення до якості шлюбу, як, втім, недостатньо розроблено й саме поняття якості шлюбу.

Проведені в цьому напрямку дослідження в основному стосувалися вивчення окремих сторін якості шлюбу: стабільності і стійкості шлюбу, сумісності подружжя, ролі сім'ї в суспільстві тощо. Лише деякі автори зверталися до проблеми дослідження сімейних відносин з точки зору якості шлюбу, задоволеності подружжя сімейними відносинами [5, с.124].

З цього випливає, що нездійснення рольових та соціальних

очікувань у шлюбі може бути одним з факторів, що впливають на задоволеність шлюбом. Часто рольові очікування та особисті бажання не задовольняються через слабку пізнаність особами один одного. Даний фактор задоволеності шлюбом може нівелюватися тривалістю перед шлюбного періоду. Окрім фактору тривалості дошлюбних відносин, існують такі фактори як: задоволення особистісних потреб (потреби в емоційній прихильності, індивідуальної статевої любові, потреби у продовженні роду, організації побуту і дозвілля, моральної та емоційної підтримки, шлюб організовує, стабілізує, соціально санкціонує задоволення цих потреб); подружня сумісність; рольові очікування та інші фактори.

Список використаних джерел

1. Альошина Ю.Є. Задоволеність шлюбом і взаємне сприйняття подружніх парах з різним стажем спільного життя / Ю.Є. Альошина // Вісник МГУ. Серія 14. Психологія. - 1987. - № 2. - С.10-16.
2. Бойко В.В. Малодетная сім'я (соціально-психологічний аспект). -М. «Думка», 1988; - с.115.
2. Голод С. И. Стабильность семьи: социальный и демографический аспекты. Л., 1984, - 201 с.
3. Сысенко В.А. Устойчивость брака. Проблемы, факторы, условия. М.: Мысль, 1981. – 156с.
4. Шавлов А. В.Факторы удовлетворенности браком в семье. – М., 1995, 200 с.

Віктор Кириченко

*кандидат психологічних наук, викладач
кафедри соціальної та практичної психології*

ПСИХОЛОГІЯ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ

Напевне чи не кожен самотійний суб'єкт економічних відносин чи не раз залишався наодинці з тривіальним питанням сьогодення: скільки коштує якість його життя, чи є вона справедливою і чи може він дозволити собі іншу «якість» зважаючи на його фінансово-економічні можливості? У процесі формування ціни, на протигагу строгим економічним розрахункам та ретельної калькуляції витрат на виробництво товару, можуть виступи психологічні, раціонально не обґрунтовані, всупереч логіці та суті природи речей фактори, які в останній момент можуть суттєво її знизити чи навпаки необґрунтовано підвищити. Усе залежить від того **скільки готовий віддати** покупець за товар чи послугу та у якій ситуації він здійснює товарно-грошовий обмін. Цінова політика виробника та суб'єктивна внутрішня готовність потенційного

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.